

ІНШУВАННЯ ЗСЕРЕДИНИ.
ІДЕОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ У
2015–2018 рр.¹

Михайло Мінаков

Інститут Кеннана, Міжнародний науковий центр ім. В. Вілсона
ORCID: 0000-0002-0619-7321

<https://doi.org/10.36169/2227-6068.2020.01.00019>

Анотація. Цю статтю присвячено дослідженню того, як функціонують ідеології в пострадянських державах, що були створені після травматичного радянського досвіду з його ідеологічною монополією. Це дослідження показує, як Український інститут національної пам'яті намагався відродити радянську ідеологічну практику у пошуку внутрішнього Іншого в Україні після Євромайдана. Автор стверджує, що політика Інституту була пов'язана зі спробою встановлення ідеологічної монополії, яка надавала б правлячим елітам контроль над колективною пам'яттю багатонаціонального народу України та його ідентичностями.

Ключові слова: колективна пам'ять, ідеологічна монополія, інститут національної пам'яті, посткомунізм, пострадянська держава

Повний текст статті доступний англійською мовою.

Бібліографія:

- Acquisti, Alessandro, Gross, Robert. (2007). *Imagined Communities: Awareness, Information Sharing, and Privacy on the Facebook*. Fr./M.: Springer.
- Ágh, Attila. (2016). Cultural War and Reinventing the Past in Poland and Hungary. *Polish Political Science Yearbook* 45(1): 32–44.
- Anderson, Benedict. (1991). *Imagined Communities*. London: Verso Books.
- Assmann, Aleida, Assmann, Jan (Hrsg.). (2006). *Verwandlungen. Archäologie der literarischen Kommunikation IX*. München: Fink.
- Assmann, Jan. (1992). *Das kulturelle Gedächtnis. Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*. München: Beck.

¹ Німецькомовна коротша версія цієї статті вийшла друком як “Die Umgestaltung des kollektiven Gedächtnisses. Die ideologische Funktion des ukrainischen Instituts für nationales Gedächtnis in 2014–2017,” *Porównania* 1(24), 2019, 27–39.

- Bell, Daniel. (2000). *The end of ideology: on the exhaustion of political ideas in the fifties*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Berek, M. (2009). Kollektives Gedächtnis und die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit. Eine Theorie der Erinnerungskulturen. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Berger, Peter, Luckman, Thomas. (1967). *The Social Construction of Reality*. NY: Doubleday.
- Bobrow, Volodymyr (ed.). (2017). *Babyn Yar: pamyat' na tli istoriyi. Putivnyk dlya vchytelya: zbirnyk navchal'no-metodychnyx rozrobok shkil'nyx zanyat' na osnovi virtual'noyi vystavky ta dokumental'noho fil'mu*. Kyiv: Ukrayins'kyj centr vyvchennya istoriyi Holokostu.
- Dirilen-Gümüş, Özlem. (2010). The effect of religiosity on political ideology via value types and personality traits: A comparison between Turkey and USA. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 5: 12–17.
- Etkind, Alexander, Minakov, Mikhail (2020). Post-Soviet Ideological Creativity. In *Ideology after Union*, Etkind, Alexander, Minakov, Mikhail (eds.). Stuttgart: ibidem, 9–18.
- Fakty.ua. (2018). V VMS prokomentirovali demarsh morpehov v Nikolaeve. *Fakty.ua*, 24 May 2018, <https://fakty.ua/269379-v-vms-prokomentirovali-demarsh-morpehov-v-nikolaeve-foto> (accessed 4 March 2020).
- Freedom House. (2018). Nations in Transit 2018: Confronting Illiberalism. *Freedom House*, November 2018, <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2018> (accessed 4 March 2020).
- Geertz, Clifford (1964). *Ideology as a cultural system*. NY: Free Press.
- Gerhards, Jürgen, Breuer, Lars, Delius, Anna. (2017). *Kollektive Erinnerungen der europäischen Bürger im Kontext von Transnationalisierungsprozessen. Deutschland, Großbritannien, Polen und Spanien im Vergleich*. Berlin: Springer.
- Ghani, Ashraf, Lockhart, Clare. (2008). *Fixing failed states: A framework for rebuilding a structured world*. Oxford. Oxford University Press.
- Halbwachs, Maurice. (1985). *Das kollektive Gedächtnis*. Fr./M.: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Hale, Henry E. (2016). 25 Years After the USSR: What's Gone Wrong? *Journal of Democracy* 27(3): 24–35.
- Hromadske Radio. (2017). Real'nyj termin za Lenina v socmerezhi i «Kapital» Marksa - podrobyci spravy. *Hromadske Radio*, 12 May 2017, <https://hromadske.com/en/news/2017/05/12/realnyy-strok-za-publikaciyu-cytat-komunistychnogo-rezhymu-u-fb-podrobyci-spravy> (accessed 4 March 2020).
- Hromadske Radio. (2018). Bez politychnyx hasel i provokacij: u L'vovi projshov marsh do 75-richchya dyviziyi «Halychyna». *Hromadske Radio*, 28 April 2018, <https://hromadske.com/en/news/2018/04/28/bez-politychnyh-gasel-i-provokacij-u-lvovi-proyshov-marsh-do-75-richchya-dyviziyi-galychyna-foto> (accessed 4 March 2020).
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2006). Postanova vid 31 travnya 2006 r. №764 «Pro utvorennya Ukrainy'koho instytutu nacional'noyi pamyati». *Kabinet Ministriv Ukrainy*, 31 May 2006, zakon4.rada.gov.ua/laws/show/764-2006-n (accessed 4 March 2020).
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2011). Postanova vid 31 sichnya 2011 r. № 74 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ukrainy'kyj instytut nacional'noyi pamyati». *Kabinet Ministriv Ukrainy*, 31 January 2011, zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74-2011-n (accessed 4 March 2020).
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2014a). Postanova vid 9 lypnya 2014 r. № 292 «Pytannya Ukrainy'koho instytutu nacional'noyi pamyati». *Kabinet Ministriv Ukrainy*, 6 July 2014, zakon4.rada.gov.ua/laws/show/292-2014-n (accessed 4 March 2020).
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2014b). Postanova vid 12 lystopada 2014 r. № 684 «Deyaki pytannya Ukrainy'koho instytutu nacional'noyi pamyati». *Kabinet Ministriv Ukrainy*, 12 November 2014, zakon4.rada.gov.ua/laws/show/684-2014-n (accessed 4 March 2020).

- Kasianov, Georgii. (2019). Apokalipsis segodnja ili zavtra. Kako Ukraina podoshla ko vtoromu turu vyborov. *Carnegie.Ru*, 17 April 2019, <https://carnegie.ru/commentary/78885> (accessed 5 April 2020).
- Kasianov, Heorhii. (2018). *Past Continuous: isorychna polityka 1980-kh–2000-kh*. K.: Laurus.
- Kasianov, Heorhii. (2019). *Rozryta mohyla: holod 1932-33 rokiv u politytsi, pamyati ta istorii (1980-2000)*. Kharkiv: Folio.
- Konstytutsia. (2020). Konstytutsia Ukrainy. *Sait Verkhovnoii Rady Ukrainy*, <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/27396.pdf> (accessed on 5 March 2020).
- Kruse, Mariam. (2017). Geschichte als Droge? *Viadrina Goes Ukraine*, Oktober 2017, <https://viadrinagoesukraine.wordpress.com/2017/10/11/geschichte-als-droge/> (accessed 4 March 2020).
- Law. (2015a). Law on Access to Archives of Repressive Agencies of Totalitarian Communist Regime of 1917–1991. *UINR Decommunization web-site*, undated, <http://www.memory.gov.ua/laws/law-ukraine-access-archives-repressive-agencies-totalitarian-communist-regime-1917-1991> (accessed 4 March 2020).
- Law. (2015b). Law on the Condemnation of the Communist and National Socialist (Nazi) regimes, and prohibition of propaganda of their symbols, (2015). *UINR Decommunization web-site*, undated, <http://www.memory.gov.ua/laws/law-ukraine-condemnation-communist-and-national-socialist-nazi-regimes-and-prohibition-propagan> (accessed 4 March 2020).
- Law. (2015c). Law on the Legal Status and Honoring the Memory of Fighters for Ukraine's Independence in the Twentieth Century. (2015). *UINR Decommunization web-site*, undated, <http://www.memory.gov.ua/laws/law-ukraine-legal-status-and-honoring-memory-fighters-ukraines-independence-twentieth-century> (accessed 4 March 2020).
- Law. (2015d). Law on Perpetuation of the Victory of Nazism in World War II of 1939-1945. (2015). *UINR Decommunization web-site*, undated, <http://www.memory.gov.ua/laws/law-ukraine-perpetuation-victory-over-nazism-world-war-ii-1939-1945> (accessed 4 March 2020).
- McCright, Aaron M., Riley E. Dunlap, Marquart-Pyatt Sandra T. (2016). Political ideology and views about climate change in the European Union. *Environmental Politics* 25(2): 338–358.
- Minakov, Mikhail. (2018). *Development and Dystopia. Studies in Post-Soviet Ukraine and Eastern Europe*. Stuttgart: ibidem.
- Mink, George. (2013). Institutions of national memory in post-communist Europe: From transitional justice to political uses of biographies (1989–2010). In *History, memory and politics in central and Eastern Europe*. London: Palgrave Macmillan, 155–170.
- Monday, Chris. (2020). Family Rule and the Post-Marxist State. Post-Soviet Ideological Creativity. In *Ideology after Union*, Etkind, Alexander, Minakov, Mikhail (eds.). Stuttgart: ibidem, 155-233.
- Nora, Pierre. (2005). *Erinnerungsorte Frankreichs*. München: Beck.
- Olick, Jan K. (2007). *The politics of regret. On collective memory and historical responsibility*. New York: Routledge.
- Portnov, Andrii. (2014). Ljustracija i instituty nacional'noj pamjati: opyt postkommunisticheskoy Evropy. *Argument.UA*, 14 Aril 2014, <http://argumentua.com/stati/lyustratsiya-i-instituty-natsionalnoi-pamyati-opyt-postkommunisticheskoi-evropy> (accessed 4 March 2020).
- Radio Svoboda. (2017). Yaki vyxidni mozhut' zvyavtysya v krayini zamist' 8 bereznia ta 1 i 9 travnya. *Radio Svoboda*, 30 January 2017, <https://www.radiosvoboda.org/a/28267319.html> (accessed 4 March 2020).
- Ricoeur, Paul. (1986). *Lectures on Ideology and Utopia*. NY: Columbia University Press.

- Schmidt, Ronald. (2002). Racialization and language policy: The case of the USA. *Multilingua* 21(2/3): 141–162.
- Schütz, Alfred, Luckmann, Thomas. (2003). *Strukturen der Lebenswelt*. Konstanz: UVK, 2 Bde.
- Tilly, Charles. (1992). *Coercion, capital, and European states, AD 990-1990*. Blackwell: Oxford.
- UINP (2018a). Zvit Holovy Ukrayins'koho instytutu nacional'noyi pam'yati za 2017 rik. *Ukrainian Institute of National Remembrance*, undated, <http://www.memory.gov.ua/page/zvit-za-2017-rik> (accessed 4 March 2020).
- UINP (2018b). Perelik novyx i staryx nazv naselenyx punktiv. *Ukrainian Institute of National Remembrance*, undated, http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/perelik_pereymenovanih_nas_punktiv.pdf (accessed 4 March 2020).
- Umland, Andreas. (2017). Restavratsionnyi I revoliutsyonnyi imperialism v politicheskom discusse segodniashnei Rossii. *Ideology and Politics Journal* 2(8): 11–58.
- Yushchenko, Viktor. (2009). Yushchenko: Pravda pro Holodomor maye diity do sertsia kozhnoii liudyny. *Radio Svoboda*, 28 November 2009, <https://www.radiosvoboda.org/a/1890165.html> (accessed 5 March 2020).
- Zaxid.net. (2018). Bilya LODA vidkryly vystavku pro dyviziyyu SS «Halychyna». *Zaxid.net*, 19 April 2018, https://zaxid.net/bilya_loda_vidkrili_vistavku_pro_diviziyu_ss_galichina_n1454624 (accessed 4 March 2020).
- Zik.ua. (2018). Na Donechchyni oshtrafuvaly lyudej za heorhiyivs'ki strichky na 9 travnya. *Zik.ua*, 10 May 2018, zik.ua/news/2018/05/10/na_donechchyni_oshttrafuvaly_lyudej_za_georgiivski_strichky_na_9_travn_1321295 (accessed 4 March 2020).